

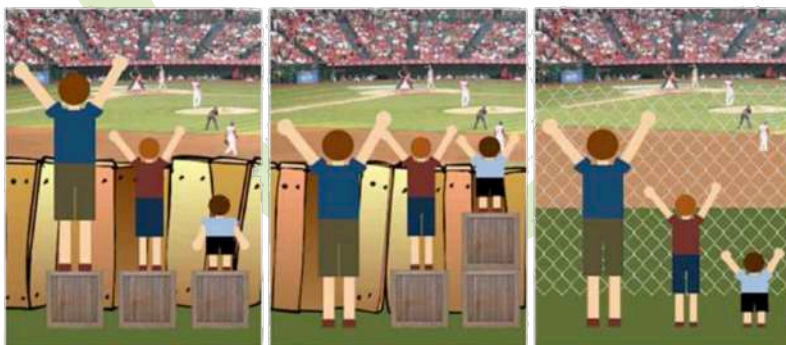
Hrvatska iskustva rukovođenja COVID-19 krizom na lokalnoj razini

Kako ste o djelovanju na nacionalnoj razini kontinuirano izvještavani od strane Nacionalnog stožera, Ministarstava i nacionalnih institucija, kroz ovaj vam broj *Epohe zdravlja* želimo prenijeti iskustva rukovođenja COVID-19 krizom na razini lokalnih zajednica - Hrvatskih zdravih gradova i županija. Prije nego što krenemo s predstavljanjem lepeze intervencija koje su implementirali članovi Hrvatske mreže zdravih gradova, bilo bi vrijedno prikazati *okvir* velike slike čije segmente prikupljene intervencije opisuju. Pojašnjavajući dva, danas vrlo važna javnozdravstvena termina, otpornost zajednice i integriranu skrb, pokušat ću objasniti *što generira razlike u odgovoru na COVID-19 krizu između zajednica, ali i između država i nacija? Jačanje otpornosti zajednice (engl. community resilience)* navodi se kao jedno od četiri prioriteta područja djelovanja u zdravstvenoj politici Europske regije Svjetske zdravstvene organizacije (EU SZO) u dokumentu *Zdravlje za sve do 2020.*, usvojenom na 62. sastanku Regionalnog odbora EU SZO-a na Malti u rujnu 2012. godine. Jačanje otpornosti

zajednica predstavlja *jačanjem kapaciteta zajednice za izlaženje na kraj s problemima uzrokovanim naglim i negativnim promjenama u okruženju*. Ono pomaže stvaranju fizikalnog i socijalnog okruženja koje vodi zdravlju, a moguće ga je postići jedino povezivanjem različitih sektora društva, kao na primjer putem projekata *Zdravi grad ili Zdrava zajednica*. Korjene pristupa *integrirane skrbi (engl. integrated care)* nalazimo u dokumentima SZO-a već od Deklaracije u Alma Ati, (u temeljnim principima primarne zdravstvene zaštite) pod terminom sveobuhvatna zdravstvena skrb. Termin opisuje potrebu za povezivanjem različitih razina sustava zdravstvene zaštite (vertikalno povezivanje), kao i bolju suradnju unutar istih razina sustava zdravstva (horizontalno povezivanje) među specijalnostima i disciplinama. Prihvatanjem ideje šireg sagledavanja zdravlja, uvažavanjem učinaka društvenih odrednica zdravlja i okruženja na zdravlje pojedinca i zajednice, mijenja se i terminologija. Tako danas, promišljajući istovremeno o zdravlju i blagostanju, a svjesni da *skrb nije „posao“ samo formalno ustrojenog*

sustava zdravstva i sustava socijalne skrbi u definiciju integrirane skrbi, uključujemo i neformalnu skrb - od brige o zdravlju unutar obitelji do potpore lokalne zajednice (preko grupa građana i udruga do sustava podrške ustrojenih preko lokalnih nadstandarda). Jači i otporniji sustav zdravstva i otporne zajednice sposobniji su „izaći na kraj“ s novim izazovima, odgovoriti na njih i prilagoditi se novonastaloj situaciji što je potvrđeno i kroz trenutnu COVID-19 pandemiju. Otporne zajednice imaju sposobnost bržeg udruživanja i djelovanja „kao jedan“. Uspostavljaju suradnju između različitih disciplina i sektora i okreću se postizanju istog, zajedničkog cilja. To predstavlja samu suštinu tzv. integrirane skrbi - stvaranja i povezivanja sustava zdravstva s formalnim i neformalnim sustavom skrbi. Sustavi zdravstva suočeni su s najozbiljnijom krizom u ovom stoljeću uzrokovanom globalnom COVID-19 pandemijom. Trenutna je kriza pokazala kolike su razlike u kapacitetu sustava zdravstva između europskih zemalja. Ključna riječ koja objašnjava razlike u kapacitetima zdravstvenih sustava zemalja EU-a primjena je ili neprimjena koncepta integrirane skrbi. Jedino dijeljenjem „tereta“ intervencije, od obitelji do subspecialistike, možemo odteretiti sustav zdravstva. Sve do sada izrečeno nalazi se u prikazima naših gradova i županija. Svatko od njih pokazao je sposobnost uspostavljanja suradnje između različitih disciplina i sektora, sve s istim, zajedničkim ciljem - očuvanja zdravlja svojih sugrađana. Osim Stožera civilne zaštite najčešće spominjani operativni partneri gradova bila su Gradska društva Crvenog križa, Policijska uprava, Dobrovoljna vatrogasna društva i Javne vatrogasne postrojbe, gradska komunalna društva, ustanove za Pomoć u kući, ali i Zajednica tehničke kulture (Grad Dubrovnik), Hrvatska ljekarnička komora (Opatija), udruženje frizera (Grad Petrinja) te udruge volontera kao npr. Udruga SKANI

Equality   Equity   Inclusion
Jednakost   Pravičnost   Uključivanje

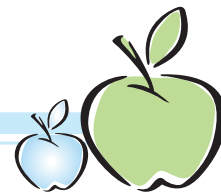

Tiré de Guide de l'optique d'équité et d'inclusion (2015)

Ils sont traités de la même façon, égale.

Ils sont traités de façon équitable.

L'obstacle structurel a été éliminé.

50+ (Grad Rijeka). Uz *kontinuiranu edukaciju stanovnika o zaštiti od COVID-19 virusa* najčešće spominjana aktivnost bila je *briga o starijima i nemoćnima te ranjivim skupinama*. Sugrađanima je osigurana pomoć u kupnji namirnica, nabavci lijekova, plaćanju računa, odlasku liječniku i pomoći u kući. Za socijalno ugrožene grupe stanovnika osigurana je podjela hrane, vode, odjeće, obuće, setova osobnog higijenskog pribora, setova higijenskog pribora za prostor, deka, madraca, kreveta, nosila i slično. Kao jedinstvenu vrstu nadstandarda u *zaštiti mentalnog zdravlja svojih sugrađana* Porečki tim opisuje djelovanje lokalnog psihološkog Savjetovaništa za djecu, mlade, brak i obitelj tijekom COVID-19 epidemije. U cilju pružanja psihološke potpore uz klasične metode savjetovanja primijenjivali su i tehnike indirektnog savjetovanja (telefon, mail, Facebook, Skype...). Osim rada s ranjivim skupinama posebno su bili usmjereni na pružanje podrške pomagačkim strukama, najizloženijim pomagačima koji su se hitno, bez veće pripreme, trebali staviti na raspolaganje oboljelima na terenu i o virusu COVID-19 učiti u *hodu* (hitne službe, civilne i vatrogasne službe, Crveni križ, djelatnici u zdravstvu i socijalnoj skrbi kao npr. Domu za starije i nemoćne osobe). Prikaz *transformacije rada formalnog sustava zdravstva i socijalne skrbi* donose priloge Grada Zagreba i Sisačko-moslavačke županije. Dom zdravlja Zagreb-Centar, u organizacijskom smislu najveća ustanova primarne zaštite u Republici Hrvatskoj, prikazao je izmjene u organizaciji rada uvedene s ciljem da pacijentima pruži kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu istovremeno vodeći računa o sigurnosti i pacijenata (intenziviranje telefonske i internetske konzultacije s liječnikom) i djelatnika (nabavka opreme i rad u zaštitnoj opremi koja nije svakodnevno uobičajena izvan kliničkih odjela za zarazne bolesti). O unapređenju kvalitete zdravstvene usluge na primarnoj razini zdravstvene zaštite govori i projekt *Opremanje ordinacija primarne zdravstvene zaštite na području Sisačko-moslavačke županije*. Projekt je dovršavan tijekom COVID-19 epidemije te je putem njega nabavljena medicinska oprema

za domove zdravlja i koncesionare te infrastrukturnim radovima (na 22 lokacije) unaprijeđena pristupačnost objekata korisnicima. Prikaze sprečavanja *prodora virusa* u domove za starije osobe (kojima su osnivači) donose Grad Zagreb i Sisačko-moslavačka županija. Osim što naglašavaju značaj uvođenja ušteda na svim razinama i u cijelom gradskom sustavu te *brzog preusmjerenja resursa* u mjere za rasterećenje i pomoć gospodarstvu i građanima (Gradovi Karlovac, Pula i Dubrovnik), svi gradovi i županije ističu značaj *uspostave izravne i dvosmjerne komunikacije prema građanima* u cilju što promptnijeg informiranja javnosti točnim i provjerenim podacima (npr. Viber zajednica *Grad Pula COVID-19*, Facebook grupa *Rijeka - Zajedno smo jači*). Izazove vezane uz uspostavu brze i kvalitetne komunikacije između Stožera i javnosti posebno lijepo opisuju kolegice iz Primorsko-goranske i Zadarske županije. Svojim prilozima odgovaraju na pitanje *Kako politiku i struku uvjeriti da se informacije moraju davati svakodnevno* kako bi se spriječilo širenje dezinformacija i panike među stanovnicima? te donose svoje *modele rada s novinarima* (Viber grupa, WhatsApp grupa, platforma za razmjenu fotografija, video i audio izjava, live stream prijenos redovnih press konferencija uz tehničku pomoć regionalne televizije, Hrvatskog radija, nacionalnih portala...). Svi ključni *strateški dokumenti*, od UN-ove Agende 2030. za održivi razvoj do GPW 13, SZO *ističu značaj prava na zdravlje i univerzalnog pristupa zdravstvenoj zaštiti*. Iako države članice EU-a SZO poduzimaju aktivnosti na unapređenju dostupnosti zdravstvene zaštite, zbog promjena u okruženju koje djeluju kroz društvene odrednice zdravlja (nesigurnost posla, niže prihode, loše uvjete stanovanja, prehranu ...), *nejednakosti u zdravlju se produbljuju*. To nedvosmisleno potvrđuju i najnoviji akademski dokazi: Izvještaj Europskog ureda SZO-a o sadašnjem stanju nejednakosti u zdravlju u Europskoj regiji te Izvještaj Europskog ureda SZO-a o okolišnim nejednakostima u zdravlju u Europskoj regiji. Osim što potkrepljuju tvrdnju da su nejednakosti u zdravlju vodeći izazov našeg doba, isti dokumenti predlažu i *načine kojima možemo ubrzati*

proces smanjivanja razlika u zdravlju kroz politike ljudi u središtu, integrirane usluge, komprehenzivne intervencije koje kombiniraju univerzalni i ciljani pristup shodno potrebama, socijalnu inkluziju te jačanje sudjelovanja s naglaskom na ranjive skupine. U Hrvatskoj su svi vrlo brzo shvatili da COVID-19 krizu ne treba shvaćati olako. Kriza jest opasnost, ali ona predstavlja i izazov iz kojeg je moguće izaći kao pobjednik. Iz ove krize smo puno naučili - ponovo otkrili *vrijednosti preventivne medicine* (praktični značaj Štamparevog nasljeđa), vidjeli *prednosti na informacijama temeljenog političkog odlučivanja* (poštivanje mišljenja struke i akademske zajednice), u praksi *demonstrirali sposobnost zajednice* (zdravog grada) da kreira adekvatni odgovor na kriznu situaciju (obilježja otporne zajednice) i pokaže da su *ljudi* njezina *najveća vrijednost*. Uz zahvalu svima koji neumorno daruju svoje vrijeme i znanje i pomažu drugim ljudima.

Prof. dr. sc. Selma Šogorić
Predsjednica HMZG
ssogoric@snz.hr

20. Međunarodna konferencija o integriranoj skrbi ICIC20 održat će se kao virtualna konferencija tijekom svake srijede u mjesecu rujnu 2020. (09.09., 16.09., 23.09. i 30.09.) Sav sadržaj konferencije bit će dostupan na zahtjev nakon događaja. Više o konferenciji ICIC20 možete saznati na poveznici <https://integratedcarefoundation.org/events/icic20-20th-international-conference-on-integrated-care#1562752305244-7d02ea6d-ca79>